

Василь СИВАК

З ІСТОРІЇ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ СХІДНОЇ СЛОВАЧЧИНИ

**Бібліографія (1967—2017) / Мирослав
Сополига. — Ужгород : Видавництво
ТІМРАНИ, 2017. — 383 с. : іл.**

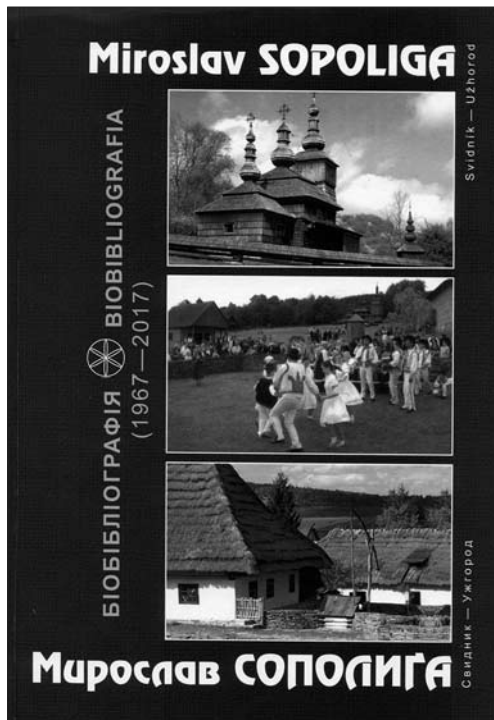
У 2017 р. у видавництві «ТІМРАНИ» (м. Ужгород) вийшло друком бібліографічне видання наукових праць, укладених з нагоди 70-річчя від дня народження та 50-річчя творчого доробку відомого вченого, палкого прихильника збереження та відтворення складових матеріальної та духовної культури українців Східної Словаччини, історика, етнолога, музеєзнавця, дійсного члена Наукового товариства ім. Шевченка, культурного та громадського діяча, багаторічного директора Словацького національного музею, Музею української культури у Свиднику (1986—2016), доктора історичних наук, почесного доктора Ужгородського національного університету, члена Спеціалізованої вченої ради ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України Мирослава Сополиги — «Мирослав Сополига. Бібліографія (1967—2017)».

Народився Мирослав Сополига в 1946 р. у м. Свидник (Словаччина). Проте дитинство його пройшло на Рівненщині, куди в 1947 р. на 14 років переселилися його батьки. Після повернення у 1961 р. з родиною до Свидника (М.С. Хрущов задовольнив заяву-прохання батьків про переселення) він у 1962 р. закінчує середню школу та вступає на філософський факультет Університету ім. П. Шафарика у Пряшеві, де здобуває освіту за спеціальністю «Історія — українська мова та література».

У 1967 р., після закінчення навчання в університеті, М. Сополига розпочинає роботу в Музеї української культури у Свиднику, де з 1972 р. очолив відділ етнографії, з 1974 р. став заступником директора, а у 1986 р. — директором, відігравши провідну роль в організації наукового життя та побудові музею просто неба — скансену, який став одним з кращих подібного спрямування у Словаччині та найбільшим з українських поза межами України. Тут під його керівництвом було перевезено близько 50 пам'яток народного будівництва українців Східної Словаччини різного періоду.

Територія музею охоплює понад 1700 м². На його відкриття у 1991 р. були запрошені вчені з 18-ти країн світу. Колектив музею на чолі з його директором отримали Першу премію Словацького етнографічного товариства.

Дослідник у 1978 р. захистив дисертацію «Народне будівництво українців Східної Словаччині» в Братиславі, отримавши ступінь доктора філософії, а у 1993 р. — докторську дисертацію «Народне житло українців Східної Словаччині» в Інституті мис-

Обкладинка бібліографічного покажчика

Зворотній бік книги

театвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України у Києві. Це стало вагомим поступом у визнанні наукових досягнень вченого у Словаччині, Україні та Європі.

Змістова частина Бібліографії складається з 12-ти розділів, укладених у відповідні рубрики,

кожна з яких висвітлює багатогранну та плідну діяльність відомого вченого у різних сферах його життєдіяльності.

Найвагомішим є перший розділ, у якому в хронологічному порядку, починаючи від 1967 р. і включно по 2016 р. представлені видані індивідуальні монографічні дослідження, а також опубліковані розділи та підрозділи у колективних монографіях, матеріали у наукових збірниках, путівниках і брошурах.

Фундаментальним внеском у дослідженні матеріальної культури українців Східної Словаччини, зокрема народного житла, стала публікація монографічного дослідження вченого «Народна архітектура українців Східної Словаччини», в якому на основі польових етнографічних матеріалів вперше було досліджено вагому ділянку народного зодчества українців. Наступною була монографія «Народне житло українців Східної Словаччини», опублікована у 1981 р. Дослідження охопило усю складову народного житла українців Східної Словаччини. Вчений на основі польових, архівних матеріалів розкриває природно-географічні, соціально-економічні, історичні, етнокультурні взаємовпливи на розвиток народного житла, підкреслюючи його українську ідентичність.

У 1996 р. виходить у світ двомовне видання (словацько-українське) — монографія «Перлини народної архітектури». У дослідженні Мирослав Сополіга висвітлює низку пам'яток сакральної архітектури українців Східної Словаччини — дерев'яні церкви XVI—XVIII ст., які стали вагомим внеском у збереженні мистецьких пам'яток українського монументального зодчества. Вчений поетапно прослідкував спорудження церков починаючи від основи — фундаменту, виділив їх типи, а саме: бойківський, лемківський та перехідний — бойківсько-лемківський. Дав характеристику внутрішнього оформлення храмів.

Значним науковим доробком у галузі етнології є його монографічні праці «Ukrajincina Slovensku. Etnokultúrne tradície z aspektu osídlenia ľudovej architektúry a bývania» (2002) та «Українці Словаччини: матеріальні вияви народної культури та мистецтва» (2011). У цих працях автором дана всебічна характеристика етнічних процесів, які відбувалися у царині матеріальної культури українців Східної Словаччини.

На презентації бібліографічного покажчику у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту 30 листопада 2017 р. (світлина В. Сивака)

Досліджуючи складові матеріальної культури, вчений не оминув вивчення скарбів народного мистецтва українців Східної Словаччини. Підсумком такої праці є публікація двох монографій автора — «Tradicie hmotnej kultúry Ukrajincov na Slovensku» (2006) та «Скарби народної культури» (2012).

Монографія «Народна архітектура українців Східної Словаччини» вийшла друком у 2016 р. Основу монографії складають матеріали попередніх індивідуальних праць 1976 та 1983 років, а також додану значну кількість нового текстового та ілюстрованого матеріалів. Це стало своєрідним підсумком, узагальненням та присвятою до 70-річчя від дня народження етнолога.

Вчений є співавтором таких вагомих колективних монографічних досліджень: «Lidová stavební kultura v Československých Karpatech a přilehlých územích» (Brno, 1981), «Ludova architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku» (Bratislava, 1998), «Horna Cirocha» (Košice, 1985), «Cháne ná kraina

Vinozlat» (Bratislava, 1987), «Cháne ná kraina Východné Karpaty» (Bratislava, 1989), «Vývoj a postavenie ukrajinskej a maďarskej národností meninový chodnom Slovensku» (Košice, 1989), «Лемківщина: історико-етнографічне дослідження. — Т. I: Матеріальна культура» (Львів, 1999), «Етнічна та етнокультурна історія України : у 3 т. — Т. 2» (Київ, 2011), «Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку» (Київ, 2013) та багато інших.

Дослідник проводив велику роботу у підготовці та виданні «Наукових збірників» Музею української культури у Свиднику. Наслідком цього було видання 15 томів, у які ввійшли праці багатьох вчених з царини народознавчих студій. Видання було розбито на певні рубрики: «Історія», «Історія культури», «Етнографія та фольклористика», «Мистецтвознавство», «Мовознавство», «Літературознавство», «Звіти. Хроніка. Рецензії», «З історії та джерел».

Мирослав Сополіга та Павло Федака на презентації бібліографічного покажчика у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту 30 листопада 2017 р. (світлина В. Сивака)

При його безпосередній допомозі та мовознавців Зузани Ганудель, Івора Ріпки світ побачило фундаментальне видання спадщини Василя Латти «Атлас українських говорів Східної Словаччини» (1991).

Народознавчій тематиці вчений присвятив низку наукових статей, які опубліковані у Словаччині, Україні, Чехії, Польщі. До таких належать статті: «Жиле приміщення в народному будівництві північно-східної частини Снинщини в другій половині ХІХ та на початку ХХ століття» (1972); «Просторальне планування та внутрішня характеристика народного житла в області північно-східної Словаччини» (1977); «Україна та українці Словаччини (етнокультурний аспект)» (2006); «Традиційні народні меблі українців Словаччини» (2012); «До про-

блеми етногенезу української меншини Словаччини» (2013) та багато інших.

Мирослав Сополіга був організатором, співорганізатором та учасником багатьох міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів та семінарів. Виступав на міжнародних конференціях у Польщі, Угорщині, Чехії, Румунії, Сербії, Україні, США, Канаді, Фінляндії. Життєвий поступ дослідника був би неповний без його публічних виступів по радіо і телебаченню. Він співавтор та організатор численних програм та проектів як член підготовчих комітетів святкувань днів культури українського населення Східної Словаччини.

У Бібліографії висвітлюються окремі аналізи, експертизи, концепції та фахові позиції, над якими працював та вніс своє бачення на їх реалізацію дослідник.

Підсумкове видання життєвого поступу та наукового доробку відомого українського вченого, доктора історичних наук Мирослава Сополіги є вагомим внеском у відтворенні та збереженні неперевершених перлин української сакральної та народної архітектури, як і складових традиційного житла — його екстер'єру, інтер'єру, обрядів та звичаїв, пов'язаних з ними, які відбувалися у повсякденному житті українців Східної Словаччини.

Бібліографія стане помічною дослідникам славістики та україністики, етнологам, музейним працівникам, викладачам та студентам, шанувальникам культурної спадщини українського народу.